

Warszawa, 21 grudnia 2023

Bartłomiej Czarski
Uniwersytet Warszawski
Instytut Filologii Klasycznej
b.czarski@uw.edu.pl

**RECENZJA W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM
PANI DR MAGDALENY KOMOROWSKIEJ**

1. Sylwetka Habilitantki

Pani Doktor Magdalena Komorowska jest absolwentką filologii polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W roku 2005 obroniła pracę magisterską o charakterze edytorskim, poświęconą okolicznościowym kazaniom Piotra Skargi. W roku 2010 natomiast, także na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, uzyskała stopień naukowy doktora w zakresie literaturoznawstwa na podstawie rozprawy *Prolegomena do edycji dzieł Piotra Skargi*. Jej opiekunem naukowym w obu przypadkach był Pan prof. dr hab. Janusz Gruchała.

Pani Dr Magdalena Komorowska w roku 2011 podjęła pracę na stanowisku asystenta w Katedrze Edytorstwa i Nauk Pomocniczych na Wydziale Polonistyki UJ, gdzie od roku 2014 zajmuje stanowisko adiunkta. W tym czasie aktywnie brała udział w pracach naukowych i dydaktycznych Katedry. Jej główne zainteresowania zaś zapowiedziane zostały w zasadzie przez obie wspomniane prace, na podstawie których uzyskała tytuł magistra i stopień doktora. Badaczka koncentruje się przede wszystkim na dziejach i kulturze polskiej książki drukowanej w dobie kontrreformacji. Bardzo ważnym obszarem działalności naukowej, na którym się realizuje, jest też edytorstwo.

2. Dorobek naukowy

Habilitantka opublikowała dwie monografie naukowe oraz miała udział w przygotowaniu czterech edycji naukowych. Do tego jest autorką 14 rozdziałów w monografiach naukowych i pięciu artykułów w czasopiśmie naukowych. Warto też dodać, że na Jej dorobek składa się również 20 referatów wygłoszonych na zagranicznych lub międzynarodowych konferencjach.

Siedem publikacji Dr Komorowskiej ukazało się bądź w wydawnictwach zagranicznych, bądź w języku angielskim, co dodatkowo sprzyja umiędzynarodowieniu wyników prowadzonych przez Nią badań.

Prace Badaczki wpisują się w dwa obszary. Pierwszym z nich jest historia książki drukowanej na przełomie XVI i XVII wieku uprawiana z perspektywy literaturoznawczej. Dr Komorowska poświęciła temu zagadnieniu większość swoich publikacji. Tematyka ta w Jej pracach wyraźnie łączy się dodatkowo z zagadnieniem kontrreformacji. Dobrze to widać na przykładzie licznego zbioru tekstów poświęconych wpływowi jezuitów na krakowskie drukarstwo i rynek czytelniczy. Habilitantka przeprowadziła analizę książek, które były zarówno publikowane przez samych jezuitów, tłumaczone przez nich, lub po prostu inicjowane. Ustaliła, że do roku 1620 w Krakowie takich edycji ukazało się około 700. Trzeba przyznać, że to znaczny zasób, którego rozpoznanie wymagało wiele uważnej pracy. W jej wyniku Habilitantka opublikowała takie studia jak *Książka jezuitów w Polsce na przełomie XVI i XVII wieku. Próba ustalenia tożsamości*, a także *Książki jezuickich pisarzy w polskich oficynach drukarskich przełomu XVI i XVII wieku (na przykładzie drukarni Andrzeja Piotrkowczyka)*. Za szczególnie cenną uważam natomiast pracę dotyczącą okolicznościowych i polemicznych broszur ukazujących się w związku ze sporem, jaki krakowscy jezuiti prowadzili z tamtejszą akademią w latach dwudziestych XVII wieku: *In the Eye of the Storm. Books in the Conflict between the Jesuits and the University of Kraków (1622–1634)*.

W powyższych pracach Dr Komorowska zajmowała się też analizą paratekstów i różnych rozwiązań, za pomocą których jezuiti wskazywali czytelnikom, że dana publikacja jest powiązana z ich działalnością. Skalę jezuickiego oddziaływania na polską kulturę tego okresu naświetla to, że – jak ustaliła właśnie Badaczka – odpowiadali oni w sumie za od 8 do 10 proc. całej produkcji drukarskiej Rzeczypospolitej. Pozwala to wyraźnie dostrzec postępujące sukcesy kontrreformacji w kulturze staropolskiej na początku XVII wieku.

Szczególną uwagę Dr Komorowskiej przykuł jednak bardzo konkretny przedstawiciel *Societatis Iesu*. Jest nim Piotr Skarga, na temat którego opublikowała aż sześć różnych prac. Zainteresowanie tą postacią jest widoczne już od samych początków kariery naukowej Habilitantki, to jemu właśnie poświęciła swoją pracę magisterską, a także rozprawę doktorską. Najważniejszą spośród traktujących o Skardze publikacji jest z pewnością będąca pokłosiem doktoratu monografia *Prolegomena do edycji pism Piotra Skargi*. Badaczka w swojej książce spojrzała na pisarską spuściznę słynnego kaznodziei z perspektywy edytora naukowego. Opracowała przy tym zestawienie egzemplarzy, które należałoby wziąć pod uwagę przy przygotowywaniu edycji jego tekstów. Jej kwerenda objęła ponad 1000

egzemplarzy książek kaznodziei Zygmunta III drukowanych w latach 1576–1644. Przy tej okazji dokonała także wstępnej charakterystyki warsztatu pisarskiego autora. Habilitantka, co trzeba docenić, poświęciła wiele pracy utworom Skargi, które nie cieszą się obecnie uwagą badaczy. Jak sama zauważyła, z ponad dwustu jego kazań czyta się dziś w zasadzie tylko osiem *Kazań sejmowych*. Publikacje Dr Komorowskiej z pewnością znacząco uzupełniają obraz Piotra Skargi, pierwszoplanowego przedstawiciela prozy staropolskiej, zarówno jako pisarza, jak i tłumacza. Warto przy tym dodać, że Habilitantka nadal kontynuuje swoją pracę i kieruje finansowanym ze środków NPRH projektem „Naukowa edycja pism Piotra Skargi, cz. 2: Żywoty świętych, pisma polemiczne i katechetyczne” (0262/NPRH9/H11/88/2021). W planach jest opracowanie edycji elektronicznej i drukowanej, mającej wypełnić 13 tomów.

Do badań nad kulturą kontrreformacji, jakie konsekwentnie od początku swojej pracy naukowej prowadzi Habilitantka, z pewnością należy też zaliczyć wstęp, którym poprzedziła edycję krytyczną, przygotowaną wspólnie z Dr Anną Kocot, *O msze świętej opisanie* autorstwa Mikołaja z Wilkowiecka, także kaznodziei i hagiografa podobnie jak Skarga. Przy tej okazji Dr Komorowska dokonała przeglądu katechizmowych nauk o mszy z drugiej połowy XVI wieku oraz omówiła źródła nauczania Mikołaja z Wilkowiecka, które zakwalifikowała w większości jako średniowieczne. Sprostowała też obecne w literaturze przedmiotu błędne przekonania o anachroniczności alegorycznej wykładni mszy świętej.

Do studiów nad historią książki z pewnością należy wliczyć publikacje na temat dziejów drukarstwa i rynku księgarskiego w Krakowie. Część z nich, podobnie jak prace dotyczące jezuitów, bezpośrednio nawiązuje do kultury kontrreformacji, jak np. anglojęzyczny tekst *Printing and Post-Tridentine Catholicism in the Polish-Lithuanian Commonwealth*, w którym poruszone zostały takie zagadnienia jak: system przywilejów, cenzura oraz dążenie różnych instytucji do sprawowania jakiejś kontroli nad drukarzami. Podpadają pod to też kolejne dwa anglojęzyczne artykuły poświęcone modlitwom i księgom liturgicznym drukowanym w zakładzie Piotrkowczyków. Są to *The Counter-Reforming of Polish Prayer Books. The Example of Marcin Laterna's „Harfa Duchowna”* (warto zauważyć, że autor będącej przedmiotem omówienia pracy, Marcin Laterna, również był jezuitą) oraz *Post-Tridentine Liturgical Books for the Polish Church. Printed Chant Books from Kraków and Their Contexts*.

W pierwszym z wymienionych tekstów Habilitantka zajęła się niezwykle ważnym dla barokowej duchowości katolickiej modlitwami, wielokrotnie wznawianym, ale też intensywnie używanym, co sprawiło, że zachowane egzemplarze są zdefektowane, a niektóre z wydań stanowią zagadkę. Badaczka poczyniła w tej kwestii różne nowe ustalenia

bibliograficzne dzięki odnalezieniu nieopisywanych wcześniej edycji *Harfy duchownej*. Jest to ważny wkład w badania nad staropolskimi modlitewnikami i nad ówczesnym życiem duchowym.

Osobną uwagę Dr Komorowska poświęciła postyllom. Niewątpliwie temat ten interesował ją również ze względu na osobę Piotra Skargi. Badała ona te publikacje od strony konwencji typograficznych, jako nośnik idei, towar przeznaczony na sprzedaż. Zidentyfikowała także obce wzorce dla polskich postylli i prześledziła przemiany, jakie przechodził ten typ publikacji. Swoje badania w tym zakresie przedstawiła przede wszystkim w jednym artykule: *Kształt edytorski postylli polskich XVI I XVII wieku. W poszukiwaniu staropolskich konwencji wydawniczych*, oraz w rozdziale wchodzącym w skład pracy zbiorowej: „*Large Volumes Bought by the Few*”. *Printing and Selling Postils in Early Modern Poland*.

Warto też zwrócić uwagę na publikacje, w których Dr Komorowska podjęła refleksję przede wszystkim nad dawną typografią. Dotyczą one głównie oficyny wydawniczej, której poświęciła najwięcej swojej pracy, czyli drukarni prowadzonej przez Piotrkowczyków. Mowa tu o tekście *Szesnastowiecznego typografa dążenie do doskonałości. Z tajników warsztatu Andrzeja Piotrkowczyka*. Jest to jedna z wcześniejszych publikacji Habilitantki (2012 rok), co wskazuje, że drukarnia, która ostatecznie stała się przedmiotem Jej najważniejszej w całym dotychczasowym dorobku pracy, o czym niżej, zwracała Jej uwagę już od samych początków pracy naukowej.

Ważne podkreślenia jest, że Badaczka tu i w innych pracach w zasadzie jako pierwsza dowodzi, iż Kraków w latach 1580–1620 w rzeczywistości i wbrew wielu wcześniejszym opracowaniom był dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem drukarstwa i piśmiennictwa. Działających w nim drukarzy postrzega jako aktywną grupę zawodową, która w ciągu kilku dziesięcioleci XVI wieku stale umacniała swoją pozycję dzięki tworzeniu relacji z różnymi instytucjami i pozyskiwaniu zabezpieczających ich przywilejów. Dowodzi także, że potrafili sobie oni bardzo dobrze radzić w sytuacjach kryzysowych, jakich w XVII stuleciu nie brakowało. Ważnym tekstem, w którym przedstawia swoją perspektywę w tym zakresie jest: *Geschäfte, Familien, Wettbewerb. Buchdruck in Krakau bis mitte des 17. Jahrhunderts*.

Obraz dorobku naukowego Habilitantki uzupełniają edycje tekstów dawnych. Jest to ceniona i ważna część pracy filologów zajmujących się piśmiennictwem staropolskim. Dr Komorowska jako edytorka debiutowała już przy okazji pracy magisterskiej. Jej pierwsza opublikowana w formie książkowej edycja to *Kazanie na pogrzebie wielebnego ojca księdza Piotra Skargi* (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014) autorstwa Fabiana

Birkowskiego. Jest to jedno z pierwszych publikowanych wystąpień tego wybitnego i płodnego XVII-wiecznego oratora. Samo kazanie wydane zostało aż cztery razy przez Andrzeja Piotrkowczyka starszego. Badaczka jego treść poprzedziła stosownym wstępem historyczno-literackim, który stanowi też przykład nielicznych w jej dorobku prac o charakterze analityczno-interpretacyjnym. Z tego też względu wart jest zauważenia.

Ważnym dokonaniem Habilitantki jest udział w przygotowaniu edycji i opracowania *Pieśni z katechizmów ewangelików reformowanych (1558–1600)* (oprac. Marian Malicki, Piotr Poźniak, Magdalena Komorowska, Jakub Kubieniec, Anna Kocot, Kraków, 2018). Dr Komorowska na potrzeby tego wydawnictwa przygotowała transkrypcję tekstów, komentarz i aparat krytyczny dla niemal stu pieśni z tzw. „Katechizmu nieświeskiego” i „Katechizmu wileńskiego”. Uczestniczyła również w części podobnych prac nad „Katechizmem krakowskim” i „Katechizmem królewieckim”. Pieśni te ukazały się jako część *Hymnorum Poloniae Antiquorum Corpus*. Jest to z pewnością znaczące osiągnięcie nie tylko dla badań literaturoznawczych, ale i muzykologicznych. Ostatnią opublikowaną pracę edytorską Habilitantki stanowi wspomniane już wyżej *O mszej świętej opisanie*, które opracowała wspólnie z Dr Anną Kocot.

Z działalnością edytorską Habilitantki powiązana jest jeszcze jedna publikacja: *Diabeł tkwi w szczegółach, czyli kilka uwag o transkrypcji partykuł w tekście XVI- i XVII-wiecznym*. Wynika ona bezpośrednio z doświadczeń zdobytych podczas pracy nad kancjonałami. Dr Komorowska jest też członkiem zespołu ustalającego standardy i tworzącego narzędzia do opracowania edycji cyfrowych w ramach „Digital Humanities Lab” (międzywydziałowy projekt finansowany ze środków Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości UJ). Aktualnie pracuje nad cyfrową edycją pierwszej centurii *Moralion* Wacława Potockiego. Inne jej zadania w tym zakresie mają charakter głównie organizacyjny.

Podsumowując ten ustęp, Dr Komorowska publikowała przede wszystkim na temat dziejów książki traktowanej zarówno jako towar, jak i nośnik idei. Wypracowała stosowaną z powodzeniem metodologię łączącą elementy typowe dla bibliologii i teorii literatury, która pozwoliła Jej poczynić różne istotne ustalenia. Jej prace wskazują przede wszystkim na wyjątkową rolę wczesnonowożytnego katolicyzmu, a w szczególności reformy trydenckiej. Dokonała też licznych reinterpretacji danych dotyczących dawnego drukarstwa w Rzeczypospolitej.

Oprócz tych pochwalnych słów należy jednak poczynić i mniej pochlebne spostrzeżenia. Dorobek Habilitantki jest bowiem bardzo ograniczony tematycznie i

chronologicznie. Skupia się Ona w zasadzie jedynie na książce kontrreformacyjnej wydawanej w Krakowie pod koniec XVI wieku i na początku wieku XVII. Znacząca część Jej publikacji powiązana jest z działalnością jezuitów, przy czym motywem przewodnim wydaje się być w pierwszej kolejności Piotr Skarga. Jest on przedmiotem większości publikacji Habilitantki. W efekcie tworzą one bardzo jednolity zbiór, może nawet nieco monotony. Uwagę zwraca także znikomy udział w dorobku Badaczki tekstów o charakterze analityczno-interpretacyjnym, z reguły stanowiących istotny efekt pracy literaturoznawcy.

Zaletą tego jest jednak to, że Dr Komorowska faktycznie dogłębnie rozpoznała zjawisko, jakim jest książka jako element kultury kontrreformacyjnej w Polsce w okresie wczesnego baroku. W pewnym sensie ukoronowaniem całości jej dotychczasowych badań stała się przedstawiona jako najważniejsze osiągnięcie naukowe monografia poświęcona firmie wydawniczej Piotrkowczyków.

3. Główne osiągnięcie naukowe

Monografia Dr Komorowskiej, której tytuł w brzmieniu *Piotrkowczykowie. Z dziejów krakowskiego drukarstwa przełomu XVI i XVII wieku* zapowiada przede wszystkim wyraźne skoncentrowanie się na jednej firmie wydawniczej, w rzeczywistości obejmuje znacznie szerszy zakres tematyczny. Z jednej strony jest to faktycznie bardzo sumiennie przygotowana monografia dotycząca działalności, dorobku i losów największej krakowskiej drukarni przełomu XVI i XVII wieku, ale z drugiej strony czytelnik przy tej okazji otrzymuje krytycznie omówione dzieje polskiej książki drukowanej w ogóle, od okresu dojrzałego renesansu po czasy w pełni ukształtowanego baroku. Autorka, przedstawiając tytułową drukarnię, skrupulatnie relacjonuje stan badań nad polskim drukarstwem i rynkiem księgarskim. Weryfikuje i prostuje wiele zakorzenionych sądów i przedstawia nowe perspektywy. Ponieważ głównie interesują Ją kwestie typografii, zajmuje się takimi zagadnieniami jak czynniki ekonomiczne, techniczne i organizacyjne. Drukarnstwo traktuje jako rzemiosło, a sam druk jako medium, odkładając na bok wiele zagadnień historycznoliterackich. W rezultacie jej praca bardzo zbliża się do nurtu określanego często mianem „material philology”.

Obraz, jaki wyłania się z książki Dr Komorowskiej, bardzo różni się od tego, co prezentuje zdecydowana większość, mających już swoje lata, opracowań na temat polskiej książki drukowanej końca XVI i początków XVII wieku. Wbrew opiniom, utrwalonym również przez autorytety w tym zakresie, Habilitantka przekonująco pokazuje, że nie można mówić o regresie sztuki drukarskiej w tym czasie. Wręcz przeciwnie, należałoby okres ten

traktować jako czas rozwoju rynku księgarskiego, rosnącej podaży i wielu przemian wynikających z głębszej transformacji kulturowej. Myślę, że chodzi Jej także o docenienie kultury kontrreformacyjnej, często w dawniejszych opracowaniach traktowanej jako poślednia w stosunku do formacji renesansowo-humanistycznej.

Monografia podzielona została przez Habilitantkę na cztery wyraźnie różniące się treścią rozdziały. Pierwszy z nich to przede wszystkim reinterpretacja badań nad dawnym polskim drukarstwem. Autorka relacjonuje tu stan badań i polemicznie odnosi się do wielu przywoływanych pozycji. Przy tej okazji prezentuje także Kraków jako przestrzeń dla działalności drukarskiej. Nie brakuje tu również odniesień do ważnych ośrodków europejskich. Jej uwagi są przekonujące. Wynikają nie tylko z dokładnej lektury wcześniejszych opracowań, ale też własnych kwerend, odkryć i analizy materiałów archiwalnych.

Rozdział drugi to prezentacja sylwetek przedstawicieli rodu Piotrkowczyków, którzy zajmowali się prowadzeniem drukarni. Część ta ma głównie charakter biograficzny. Badaczka nakreśliła ją na podstawie wcześniejszych studiów, ale też nowych, nieuwzględnianych dotąd przekazów, które identyfikowała osobiście. Opierała się na zachowanych listach Andrzeja Piotrkowczyka młodszego do Tomasza Zamojskiego, fragmencie jego dawnego księgozbioru, a także drukach okolicznościowych dotyczących różnych przedstawicieli tej drukarskiej rodziny. Przez pryzmat Piotrkowczyków można ujrzyć przykładową ambitną mieszczańską rodzinę, która z pokolenia na pokolenie bogaci się i stara równolegle rywalizować i współpracować z innymi podobnymi sobie rodami. Mierzy się z różnymi kryzysami oraz stara zabezpieczyć swój byt na wiele sposobów.

Trzecia część monografii przynosi studium na temat produkcji typograficznej Piotrkowczyków uporządkowanej wedle formatów. Jest to ciekawa perspektywa, raczej rzadko stosowana w polskiej tradycji, w której dominuje z reguły optyka tematyczna. Badaczka w ten sposób podjęła próbę przyjęcia perspektywy drukarza. Ten punkt widzenia wyraźnie unaocznia też związki pomiędzy poszczególnymi gatunkami piśmienniczymi a właśnie formatami. Okazuje się, że relacje te były dość skonwencjonalizowane i pozostawały trwałe przez cały okres działalności drukarskiej Piotrkowczyków. Bardzo interesująca jest końcowa partia rozdziału, w której Habilitantka podjęła próbę porównania ze sobą strategii wydawniczych przyjętych przez Piotrkowczyków i ich głównych konkurentów: Jana Januszowskiego i Franciszka Cezarego. Zwróciła uwagę na różnorodne uwarunkowania, które dotyczyły tych oficyn, relacje środowiskowe i wynikające z tego różnice w prowadzeniu drukarni.

Rozdział czwarty to omówienie materiału typograficznego z zasobu Piotrkowczyków. Habilitantka przedstawiła w nim pisma, a także zasób ornamentów oraz ilustracji używanych przez tych drukarzy. Na potrzeby tego wywodu samodzielnie dokonała pomiarów pism drukarskich i elementów ornamentacyjnych w około połowie znanych publikacji, które wyszły z tej oficyny. Udało się Jej też ustalić proveniencję części tych materiałów. Elementem tego rozdziału jest także porównanie wizualnych aspektów książki tłoczony pod prasami Piotrkowczyków z produkcją innych krakowskich zakładów, a także ówczesnych druków z różnych liczących się ośrodków europejskich.

Rozważania Badaczki dopełnia bogaty materiał graficzny: ilustracje, skany starych druków, tabele i wykresy. Należy też podkreślić, że książka jest bardzo starannie wydana. Jest to też publikacja bez wątplenia niezwykle cenna merytorycznie. Autorka wykazała się dużą samodzielnością intelektualną i sporządziła nowatorskie w polskich realiach studium z dziejów książki, literatury i kultury. Znacząco uzupełniła i skorygowała dotychczasowy obraz życia intelektualnego i czytelnictwa w Rzeczypospolitej. Praca ta stanowi zatem bardzo ważny wkład w badania nad dawnym piśmiennictwem, a zatem również w rozwój dyscypliny naukowej literaturoznawstwo. Należy też zauważyć jej interdyscyplinarny charakter. Można spodziewać się, że z publikacji tej pożytek czerpać będą nie tylko literaturoznawcy, ale też historycy i kulturoznawcy. Jej wartość byłaby jeszcze większa, gdyby Habilitantka poszerzyła swoje pole badawcze i w większym stopniu wzięła pod uwagę parateksty współtworzące publikacje krakowskich impresorów: przedmowy, dedykacje, wiersze polecające, epigramy kierowane do potencjalnych krytyków oraz stemmaty. Uzyskałaby dzięki temu pełniejszy obraz działalności interesujących ją drukarzy.

4. Inne aktywności

Habilitantka ma w swoim dorobku nie tylko publikacje naukowe. Zgromadziła też bardzo bogaty dorobek translatorski, który tworzą aż 22 przekłady. Są w tym tłumaczenia literatury pięknej, ale także prace specjalistyczne z zakresu bliskiej Badaczce typografii oraz podręczniki akademickie.

Dr Komorowska kierowała jednym ukończonym projektem badawczym finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki. W dwóch innych projektach pełniła rolę wykonawcy. Aktualnie realizuje grant NPRH, w którym jest kierownikiem. Aktywnie uczestniczy również w międzynarodowym życiu naukowym: jest członkiem takich organizacji jak „Renaissance Society of America” oraz „Society of the History of Authorship and Printing”. Dr Komorowska jest też członkiem rady naukowej „Laboratorium Jesuit

Studies” (JesLab), działającego przy Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierownictwem Prof. Roberta A. Maryksa. Oprócz tego angażuje się w prace redakcyjne i jest członkiem kolegium cenionego krakowskiego czasopisma „Terminus”. W swoim dorobku ma też współorganizację międzynarodowej konferencji „The Catholic Reformation and the Book”, przeprowadzonej zdalnie (online). Jako recenzentka z kolei współpracowała z Narodowym Centrum Nauki oraz czasopismami „Quaerendo” oraz „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”.

Odnosić należy również staże i pobyty badawcze w zagranicznych instytucjach. Dr Komorowska cenne doświadczenie zdobywała podczas miesięcznego pobytu w Warburg Institute (Stypendium Fundacji im. Lanckorońskich z Brzezia) oraz dwutygodniowego w Museum Plantin-Moretus oraz KU Leuven. Trzykrotnie realizowała też pobyt badawczy w Herzog August Bibliothek, łącznie spędzając w Wolfenbüttel dwa miesiące.

Znaczenie ma także zaangażowanie w działalność dydaktyczną Wydziału Polonistyki UJ. Dr Komorowska prowadziła rozmaite zajęcia związane z edytorstwem, historią książki i pracą w wydawnictwie. Owocem prowadzonego przez nią seminarium są aż 44 obronione prace licencjackie. Oprócz tego recenzowała 10 prac licencjackich i 8 magisterskich. Była także koordynatorem praktyk zawodowych dla kierunku edytorstwo. Angażuje się zatem w organizację życia akademickiego i dydaktykę.

KONKLUZJA

Pomimo wskazania pewnych zastrzeżeń, z pełnym przekonaniem stwierdzam, że dorobek Pani Dr Magdaleny Komorowskiej, a zwłaszcza przedstawione przez Nią do oceny osiągnięcie w postaci monografii zakładu drukarskiego Piotrkowczyków, stanowi znaczny wkład w rozwój literaturoznawstwa. Badaczka wykazała się także istotną aktywnością w więcej niż jednej instytucji badawczej, między innymi za sprawą stażów naukowych, kierowania grantem NCN oraz członkostwa w radzie „Laboratorium Jesuit Studies”. Uważam zatem, że wniosek Pani Dr Komorowskiej o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo jest zasadny, i wnoszę o dopuszczenie Pani Doktor do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Bartłomiej Czarski